

На основу члана 48. став 1, а у вези са чл. 41. и 42. Закона о културном наслеђу („Службени гласник РС”, број 129/21) и члана 8. став 1. Закона о Народној скупштини („Службени гласник РС”, број 9/10),

Народна скупштина Републике Србије, на Другој седници Првог редовног заседања у 2026. години, одржаној 23. априла 2026. године, донела је

О Д Л У К У

О УТВРЂИВАЊУ ДВОРИНА – МАЂАРСКОГ ГРОБЉА У СЕЛУ БАЊА ЗА НЕПОКРЕТНО КУЛТУРНО ДОБРО – АРХЕОЛОШКО НАЛАЗИШТЕ ОД ИЗУЗЕТНОГ ЗНАЧАЈА

1. Дворине – Мађарско гробље у селу Бања утврђује се за непокретно културно добро – археолошко налазиште од изузетног значаја.

Дворине – Мађарско гробље у селу Бања (у даљем тексту археолошко налазиште), налази се на територији општине Аранђеловац, у месту Бања.

2. Археолошко налазиште налази се на северном подножју планине Венчац, у селу Бања, удаљено непун километар од центра насеља. Смештено је на већем платоу изнад потока Поповца. У централном делу платоа откривена је црква са припратом дужине 27 m, односно 16,85 m без припрате, док је ширина цркве 14 m, а припрате, која је ужа, приближно 12 m. Грађена је ломљеним каменом, опеком и кречним малтером. Унутрашња лица зидова су обрађена тесаницима сиге, док се изглед фасада само наслућује на основу два већа тесаника сачувана на лицу места на зиду апсиде. Ширина зидова је приближно 1 m, не рачунајући сокл који је широк 0,30 m. Зидови су очувани највише 1 m или незнатно више. Централна апсида цркве је споља петострана, јужна и северна су тростране, док су изнутра све три апсиде полукружне. Главни део олтара се од запада ка истоку благо шири, тако да је потковичастог облика. Његова највећа ширина је 4,55 m, укупна дужина 6,6 m. Испред апсиде је делимично очувана зидана стопа за часну трпезу, правоугаоне основе (1,05 x 0,61 m). Проскомидија и ђаконикон су посебне просторије које су са олтаром повезане пролазима. Обе просторије се од запада ка истоку благо сужавају, што је последица ширења централног олтарског простора. Олтар и наос су били осликани, о чему сведоче мање површине фресака сачуване на зидовима и бројни фрагменти пронађени у шути током истраживања. На основу представа лица на фрескама закључено је да је реч о фреско сликарству које се датује у трећу четвртину 14. века.

Уз северну ивицу платоа су рушевине грађевине правоугаоне основе, дим. 18,70 x 7,80 m, зидане ломљеним каменом и кречним малтером, уз местимичну употребу сиге, са приземљем укопаним у падину (подрум) и спратом који је незнатно очуван.

Око остатака срушене средњовековне цркве настало је у другој половини 18. века гробље у којем се сахрањивало и током прве половине 19. века. Гробље се великим делом простире и преко рушевина цркве. Избројано је укупно 118 надгробних обележја, типа усадника и хоризонталних надгробних плоча, међу

којима су и средњовековне, у секундарној употреби. Само неколико је с натписима, опредељеним у другу половину 18. и прву половину 19. века. На овај период указују и покретни налази из гробова.

Удружење „Павле Бакић” из Аранђеловца поставило је 2009. године спомен обележје у близини остатака цркве, које је посвећено Павлу Бакићу, српском деспоту, који је столовао на Венчацу до 1525. године (к. п. бр. 3575/2 КО Бања).

3. Граница археолошког налазишта пресеца на два места катастарску парцелу број 3644 КО Бања, у државној својини, иде делом катастарске парцеле 3660 (део пута до североисточног угла к. п. 3608/1) КО Бања, у државној својини, пружа се спољним ивицама катастарских парцела број 3575/1, 3575/2, 3575/3, 3603, 3604/1, 3604/2, 3605, 3608/1 КО Бања, у приватној својини, а обухвата катастарску парцелу број 3607 КО Бања, у јавној својини, делове катастарске парцеле број 3644 (део пута између североисточног угла к. п. 3575/1 и југоисточног угла к. п. 3575/3), 3660 (део пута до североисточног угла к. п. 3608/1) КО Бања, у државној својини, катастарске парцеле број 3575/1, 3575/2, 3575/3, 3603, 3604/1, 3604/2, 3605, 3608/1 КО Бања, у приватној својини.

Граница заштићене околине археолошког налазишта креће се спољним ивицама катастарских парцела број 3065/2, 3573/1, 3573/2, 3575/4, 3576/1, 3601, 3609, 3610, 3608/2 КО Бања, у приватној својини, деловима катастарских парцела број 3644, 3660 КО Бања, у државној својини, а обухвата катастарске парцеле број 3065/2, 3573/1, 3573/2, 3575/4, 3576/1, 3601, 3602, 3608/2, 3609, 3610 КО Бања у приватној својини; делове катастарских парцела број 3644, 3660 КО Бања, у државној својини.

У случају неслагања наведеног списка катастарских парцела и графичког прилога на коме је приказана граница споменика културе и његове заштићене околине, меродаван је Графички прилог.

4. Археолошко налазиште је у власништву више лица.

Заштићена околина археолошког налазишта је у власништву више лица.

5. Археолошко налазиште припада српско-византијском типу грађевине, какве су карактеристичне за простор Македоније и Косова и Метохије. Цркве развијене варијанте уписаног крста с куполом, троделним и троапсидалним олтаром и једновремено зиданом припратом припадају раздобљу које је у српској архитектури започето градитељским делима краља Милутина у последњој деценији 13. века, а окончано 1371. године, смрћу цара Уроша, последњег владара из лозе Немањића. Изглед архитектонских остатака монументалних размера, квалитетан начин градње цркве и сликани делови зидова представљају изузетан пример стваралаштва у историјском раздобљу краја 13. и 14. века у северним крајевима средњовековне Србије.

6. Категорија археолошког налазишта је културно добро од изузетног значаја (културно добро I категорије).

7. Утврђују се следеће мере заштите археолошког налазишта:

1) **Ближи услови чувања, одржавања и коришћења културног добра:**

– садржаје, активности и коришћење налазишта прилагодити у сврхе развоја и разумевања историјске, културне и научне вредности средњовековног наслеђа;

– обавезно очување аутентичне архитектуре средњовековног наслеђа;

– археолошко истраживање и конзерваторско-рестаураторски радови обављају се у циљу заштите, очувања, презентације и научног тумачења средњовековног наслеђа.

2) Стручне и техничке мере заштите ради обезбеђења културног добра од пропадања, оштећења, уништења и крађе:

– радови на конзервацији и презентацији откривених објекта се могу вршити само по условима надлежног завода за заштиту споменика културе;

– презентовање обавити уз одговарајућу конзервацију, рестаурацију, физичку заштиту, као и музејску и едукативну приступачност;

– обављање редовног одржавања и уређивања археолошког налазишта, редовно чишћење ниске и уређење високе вегетације.

3) Начин обезбеђивања коришћења и доступности културног добра јавности:

– изградња инфраструктуре и помоћних објекта обавља се у циљу заштите и презентације археолошког налазишта и по условима надлежног завода за заштиту споменика културе;

– опремити археолошко налазиште одговарајућим информативним, едукативним и интерактивним средствима.

4) Ограничења и забране у погледу располагања културним добром и његове употребе, у складу са законом:

– забрана неовлашћеног прикупљања површинских археолошких налаза;

– конзервација, реконструкција и други радови на археолошком налазишту изводе се на основу пројекта заштите културног наслеђа.

5) Ограничења, односно забране извођења одређених грађевинских радова, промене облика терена и коришћења земљишта у оквиру заштићене околине културног добра, као и промене намене појединих културних добара:

– промена облика терена дозвољава се само у функцији презентације археолошког налазишта и уз одговарајућу презентацију налаза;

– забрана изградње индустријских објекта, стамбених и помоћних објекта на археолошком налазишту;

– забрана обраде земље дубоким орањем до дубине веће од 0,30 m, као и изградња канала за наводњавање;

– забрана сађења високе вегетације и пошумљавања простора;

– забрана вађења песка, шљунка, камена или земље и било која врста оштећења археолошког налазишта;

– забрана просипања, одлагања и привременог или трајног депоновања отпадних и штетних материја – хемијски агресивних, експлозивних, отровних и радиоактивних.

6) Уклањање грађевинског или другог објекта чије постојање угрожава заштиту или коришћење културног добра.

Утврђују се следеће мере заштите заштићене околине археолошког налазишта:

1) Ближи услови чувања, одржавања и коришћења културног добра:

– обавезно очување аутентичности окружења археолошког налазишта;

2) **Стручне и техничке мере заштите ради обезбеђења културног добра од пропадања, оштећења, уништења и крађе.**

3) **Начин обезбеђивања коришћења и доступности културног добра јавности:**

– изградња инфраструктуре је дозвољена само у функцији заштите и презентације налазишта и по условима надлежног завода за заштиту споменика културе;

4) **Ограничења и забране у погледу располагања културним добром и његове употребе, у складу са законом:**

– забрана неовлашћеног прикупљања површинских археолошких налаза;

5) **Ограничења, односно забране извођења одређених грађевинских радова, промене облика терена и коришћења земљишта у оквиру заштићене околине културног добра, као и промене намене појединих културних добара:**

– промена облика терена дозвољава се само у функцији презентације археолошког налазишта;

– забрана изградње индустријских објеката, стамбених и помоћних објеката;

– забрана обраде земље дубоким орањем до дубине веће од 0,30 m, као и изградња канала за наводњавање;

– забрана сађења високе вегетације и пошумљавања простора, осим на парцелама које су под шумом;

– забрана вађења песка, шљунка, камена или земље и било која врста оштећења археолошког налазишта;

– забрана просипања, одлагања и привременог или трајног депоновања отпадних и штетних материја – хемијски агресивних, експлозивних, отровних и радиоактивних.

6) **Уклањање грађевинског или другог објекта чије постојање угрожава заштиту или коришћење културног добра.**

8. Саставни део ове одлуке је Графички приказ основе археолошког налазишта и његове заштићене околине са објектима који се у њој налазе, са катастарским и земљишнокњижним подацима.

9. Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

РС Број 19

У Београду, 23. априла 2026. године

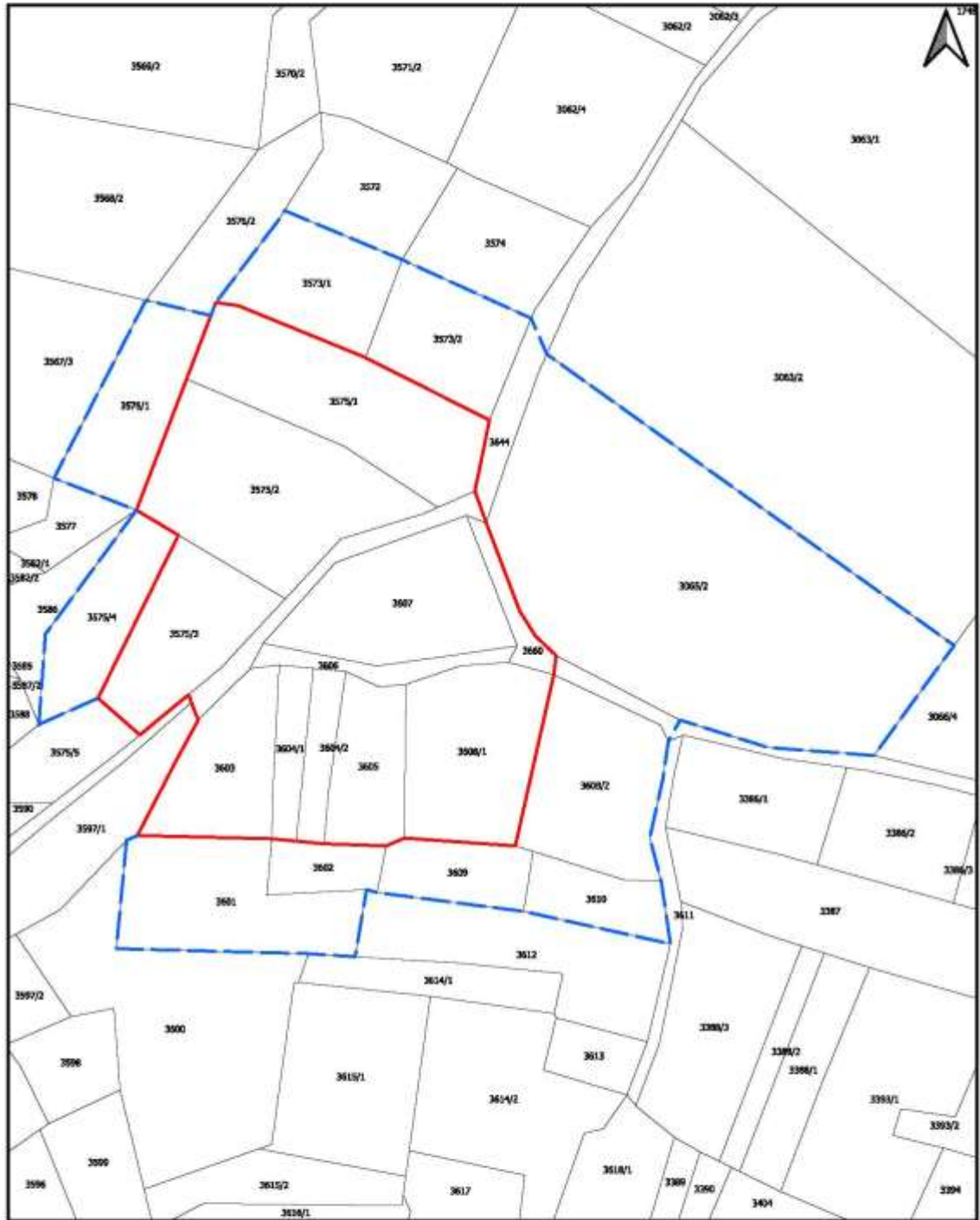
НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ПРЕДСЕДНИК

Ана Брнабић

ГРАНИЦА АРХЕОЛОШКОГ НАЛАЗИШТА ДВОРИНЕ – МАЂАРСКО ГРОБЉЕ У СЕЛУ БАЊА

ГРАФИЧКИ ПРИКАЗ ОСНОВЕ АРХЕОЛОШКОГ НАЛАЗИШТА
И ЗАШТИЋЕНЕ ОКОЛИНЕ СА СВИМ ОБЈЕКТИМА КОЈИ СЕ У ЊОЈ НАЛАЗЕ

ЛЕГЕНДА

- ГРАНИЦА АРХЕОЛОШКОГ НАЛАЗИШТА
- - - ГРАНИЦА ЗАШТИЋЕНЕ ОКОЛИНЕ АРХЕОЛОШКОГ НАЛАЗИШТА